కథానిక :

రైలు పట్టాలు

"పూజిస్తుంటాను - అగ్నిసాక్షిగా పెళ్ళిచేసుకున్నాం- అహర్నిశలు మిమ్మల్నే తల్చుకొంటూవుంటా - మీరన్న నాకు వేరే దైవ మేముంది ?- ఏనాటి నోముల ఫలమో. నా కీనాటికి మీపాదసేవచేసే భాగ్యం లభించింది - మీ సంతోషమేగా నా సంతోషం"....

కొంటెనవ్వు పెదవులపై ప్రతిఫలించివుంది. దాన్ని చిమ్ముతూ మళ్ళీ --

"నేనేం చేసినా మీ ఆనందానికేగా- మరిచిపోకండి. పూజిస్తానన్నానుగా-! అగ్నిసాక్షిగా పెళ్ళిచేసుకున్నాంగా- మీరే నాదిక్కు.... ..."

• • •

దక్షిణంవైపు కిటికీ యినుపచువ్వల్లోంచి హోరుమంటూ చలిగాలి దూసుకొస్తోంది. కిటికీ పున్న పరజా వూడిపోయింది, సన్న చినుకు రాల్తోంది. అణచి అణచి ఎవరో పడతోస్తున్నట్లు ఆకాశాన్నంతా ఆవరించుకొంటూ కారుమేఘాలు స్వేచ్ఛావీధుల్లో ఎక్కడికో ప్రయాణం సాగిస్తున్నాయి.

సుందరం చలిగాలికి తట్టుకోలేక కప్పుకున్న రెండు దుప్పట్లను కాళ్ళకట్టకు త్రోసి- టేబుల్ లాంపు వెలిగించి కిటికీ మూయడానికి లేచాడు. గోడ గడియారం రెండున్నర చూపుతోంది. రోజూ మాదిరిగా నిద్రపట్టినట్లయితే యీ సమయంలో మెలకువ తెచ్చిపెట్టుకుందామన్నారాదు. కాని సుందరానికి నిద్రాదేవతమీద మమకారం తగ్గిపోయింది. ఒళ్ళుతెలియకుండా నిద్రపోయిన రోజులు ఒక్క కాలేజీ జీవితంలోనే తటస్థపడ్డాయి.

కిటికీలు పూర్తిగా మూసినా- చలిగాలి యెలా తన శరీరాన్ని రెండుదుప్పట్లలోంచి వడబోత పట్టించుకొని వచ్చి ఆశ్లేషిస్తోందో తెలియడంలేదు. "నిద్రకోసం దీపం ఆర్పేస్తే యేమైనా వీలుపడుతుందేమో'' అని భావించాడు. అదికూడా చాలాసేపటివరకూ జరగలేదు.

"నిద్రకు వెలియై
నే నొంటరినై
నాగదిలోపల చీకటిలో
చీకటిలోపల నాగదిలో
చీకటిలో
నాగదిలో...... ."

అన్న ఆ మాటలు జ్ఞాపకానికి వచ్చుకొనవచ్చాయి. కాలేజీ రోజుల్లో చదువుకున్న గేయం. అనుభూతిలో ఆనందం యిప్పటికి అర్థాన్నగలుగుతున్నాను.

నాగదిలో- చీకటిలో- తను ఒంటరిగా వుండుకున్నాడు! ఏవేవో ఆలోచిస్తూ అటూ- యిటూ పొర్లిగిలుతూ నిద్రపట్టక సతమతమవుతున్నాడు చీకటిగదిలో సుశీలమ్మ గొంతులోంచి స్పష్టాస్పష్టంగా కొన్ని కొన్ని మాటలు వెలువడుతున్నాయి. సుందరం ఆలోచనలకి అంతరాయం ఒక్కసారిగా కలిగింది. ఆగొంతులోంచి ఏవో మాటలు వస్తూండటం ప్రతిరోజూ మొత్తానికి జరుగుతూనే వుంటుంది.

గొంతులో జీరలేదు. అస్పష్టత అంతకన్నా రాను రాను తగ్గిపోతోంది.

"ఏయ్''—

"నిన్నే ... ఏమిటది."

• • •

"పూజిస్తుంటాను- అగ్నిసాక్షిగా పెళ్ళిచేసుకున్నాం. అహర్నిశలు మిమ్మల్నే తల్చుకుంటూవుంటా- మీరేగా నాకుదిక్కు.... విసుక్కోబోకండి."

• • •

గొంతులో తీవ్రత- ఆవేదన అంతకంతకు ఎక్కువౌతోంది.

సుందరం లేచికూర్చొన్నాడు యీసారి. గోల్డ్ఫ్లేకు

రచన : 'విజయరాఘవ'

సిగరెట్టు పొగ్గు గుప్పుగుప్పుగా గదినిండా అలుముకుంటున్న చలిగాలిలోకి పోతుంది.

సుశీ ఆ గొంతు అనే మాటలు— విషాదంగా ప్రతిధ్వనించేసింది.

ఏంచేయాలో తోచటంలేదు. సిగరెట్టు చివరిదశలో పడింది.

"ఏయ్.... నిన్నే! యేమి టిదంతా—" గొంతు సారించాడు సుందరం.

"ఇట్లా అయితే యెలా... కాసిని మంచినీళ్ళుతాగు"

మంచంమీద నుండి మళ్ళా లేవక తప్పిందికాదు. గడియారం టిక్ టిక్ మంటూ వెక్కిరిస్తోంది తన అప్రయోజకత్వానికి. భుజం పట్టి వూపేవరకు నిద్ర మేల్కొన రాకపోయేటప్పటికి, తనకన్నా రెండాకు లెక్కువ చదివిన భార్య దొరికిందని అప్రయత్నంగా నవ్వొచ్చింది.

"ఏమిటీనిద్ర .... వొళ్ళుపయి తెలియకుండా!"

"కాస్త దీపం వేద్దురూ !"

సుందరం లైటువేసి మంచంమీద మధ్యలో కూర్చు న్నాడు. సుశీలమ్మ వూడిపోయిన కొంగెచుట్టను గట్టిగా ముడివేసు కొంటోంది.

"వర్షం కురుస్తోం దేమిటండీ"

"కురుస్తోందో, లేదో బయటికి వెళ్ళిచూసిరా! తెలుస్తుంది."

"కిటికీలన్నీ బిగించా రేమిటండీ గాలిరాక సతమత మవుతుంటే"

"చలిగాలికి వొళ్ళు కొంకర్లుపోయి చస్తుంటే ఎందు కేశారండీ! అంటావేమిటి?"

"అబ్బ! మాట మాటికి చావునెందుకు తలుస్తారు గాని హాయిగా పడుకోండి"

"ఎట్లా పడుకొంటాం హాయిగా-"

"ఏం.... దుప్పటి కప్పుకొని"

"చాల్లే! తెలివి తేటలు, సంతోషించినట్లే వున్నాయి. యింత తెలివి వుండబట్టే యీ కాపురం యిట్లావుంది."

"ఊరికే.... నవ్వుతూ మాట్లాడినా అంతలోకే కోపం యెక్కణ్ణుంచి వూడిపడుతుందో ఆ ముక్కుమీదికి"

"ఎక్కడున్నా?"

"నీ కలల్లోని - వెన్నెలొచ్చింది...."

"ఏం కలలోనంటి, నెమ్మది గానే మాట్లాడు తున్నాగా —"

"ఇప్పుడు నెమ్మదిగానే మాట్లాడు తున్నావు మేల్కొని.... యిందాకటినుంచి"

"ఇందా కెప్పుడు ?"

"మెలకువ రాకముందు !"

"కలవరించానేమో .... ఒకవేళ"

"ఎందుకు కలవరించవు ? కొత్త అలవాటైతేగా నేను క్రొత్తగా వింటానికి."

"అంటే! మీరు వింటూ కళ్ళుతెరచుకొని పడుకొని వున్నారన్నమాట. బలేవారండీ ... కాస్త లేపకూడదు ... అరిగిపోతారా కరిగిపోతారా.... పోనీ ఏమన్నానో గుర్తుందా!"

"కాగితం కలం దగ్గరలేవుగాని, లేకపోతే ఆమాట లన్నీ వ్రాసిపెట్టి దేవిగార్కి సమర్పించేవాణ్ణే....!"

అంత గౌరవం అక్కర్లేదులెండి. మీరే వుంచుకోండి ఏమన్నానో చెపుదురూ!"

"ఎందుకు? మళ్ళా మరచి పోయిన మాటలేవైనా వుంటే మధ్యమధ్య చేర్చికూర్చి యీసారి గట్టిగా కలవరిద్దా మనా!"

"మెలకువగావుండే అంటానంటారా! తెలియకడుగుతా! వూరికే మనిషిని తూర్పార పడతారు."

గడియారం మూడుగంటలు కొట్టింది. సుశీలమ్మ కోరగా, పడుకోబోయేటప్పుడు కిటికీ తలుపులు తెరచి పడుకున్నాడు. సుశీలమ్మ పడుకోవడమే తడవు, యిట్టే కునుకు పట్టుతుంది.

"సుశీలంటే తనకెందుకింత అర్థంలేని కోపం విసుగున్నూ! తనెన్నిసార్లు ఎంత చిరాకుపడ్డా యీ పది హేనేళ్ళ కాపురంలో, ఒక్కసారైనా సుశీల మూతిబిగించుకొని కూర్చుందా! తన కిష్టంలేనిపని యేంచేస్తోంది. హిందూమత సాంప్రదాయాలను ఆచారాలను అర్థంచేసుకొని ప్రవర్తించే గృహిణి. తన దృష్టిలో ఒక్క సుశీలే. యీ వొక్కటీ యేనాడో నిర్ధారణ చేసివుంచాడు. తన కిష్టంలేకుండా యేనాడైనా దినచర్యల్లో పాల్గొందా! పిండి

వంటకాలు కోరకుండా యెన్నిసార్లు తయారుచేయలేదూ! యిన్నిచేసి 'సుశీల' "సుశీలమ్మ" అయినా, తనలో మాత్రం యీ చిరాకు — విసుగు — ముక్కుమీద నివసించే కోపం తగ్గలేదు. ముక్కుమీద పుట్టుమచ్చ వుంటే కోపం అధికం అంటా రని పెద్దలసామెతల్ని సందర్భోచితంగా వుపయోగిస్తుంటే, ఛడామడా తనలోతాను తిట్టుకొని టర్కీటవల్ భుజానవేసుకొని వీధిరోడ్డుమీదికి చకచకమని, భూమి కంపించేలాగు యెన్నిసార్లు నడిచిపోలేదు...."

ఆలోచనలట్లు అంతరించే సమయంలో సుందరం నెమ్మదిగా కాళ్ళగట్ట దుప్పటి మెడదాకా లాక్కొని సుషుప్తావస్థలోకి అడుగెట్టాడు.

2

"ఓం .... కేశవాయస్వాహా .... మాధవాయస్వాహా; సుబ్రహ్మణ్యం తావళం తిప్పుకొంటూ జపంచేస్తున్నాడు.

"నాన్నా ! నాన్నా"

"కృష్ణాగోదావరీ మధ్యప్రాంతే.... శుక్లపక్షే ..."యీ లోకంతో సంబంధంలేకుండా ధ్యాననిమగ్నుడై వున్నాడు సుబ్రహ్మణ్యం.

"నాన్నా ! నాన్నా !!" అనిఅరిచి శంకరం విసుగుతో కాళ్ళు బాదుకొంటూ వసారాలోకి వచ్చేశాడు.

సుగుణమ్మ మధ్య వసారాలో రేడియో టేబిల్ దగ్గరగా కూర్చొని స్త్రీల మాస పత్రికలు వనితాలోకం ప్రమదావనం వరుసగా చదవడానికి ప్రయత్నించ బోతోంది.

ముద్దుల కొడుకు శంకరం కూనిరాగంతో ఏడుపు ప్రారంభించిన ధ్వని మెల్లగా వినిపించడం జరిగింది.

"ఎందుకురా ప్రొద్దస్తమానం యేడుస్తావ్" పేజీలు తిరుగవేస్తూ కసిరింది సుగుణమ్మ. శంకరం బుర్ర గోక్కుంటూ సమాధానం యివ్వలేదు.

"ఓరేయ్ శంకరం ! ఒకసారి యిలారా !" సుబ్రహ్మణ్యం వంటయింట్లోంచి కేకవేశాడు. "వెళ్ళరా ! నాన్న పిల్చేదంలా" సుగుణమ్మ ముద్దుగా పలికింది.

"ఎందుకేంటి?...." శంకరం

"ఎందుకో అక్కడికిపోతే తెలుస్తుందిగా" సుగుణమ్మ

"ఓరేయ్ శంకరం ! ఒక్కసారి యిలా రారా సుబ్రహ్మణ్యం మళ్ళా కేకవేశాడు.

"సాలిగ్రాం పూజకు పూలుకావాలేమో ! పోయి తేరాదూ! "

"రోజూ పూలయితే, తేవాలిగాని నైవేద్యం పెట్టిన పటిక బెల్లం కాస్త పెట్టమన్నా పెట్టరు — ఏమైనాసరే.... యివ్వాళ నేచస్తే తేను ...ఎందుకు తేవా లేమిటి?"

"పోనీలేరా పెట్టకపోతే నే పెడ్తాగా.... మానాయనగా! మా బాబుగా! వెళ్ళిరా పో"

"ఏమేవ్ పోనీ నువ్వేనా ఒకసారి యిలారావే. వాడు తేదేమిటి? దాందుంపతెగా పూజకు పూలు తెమ్మంటే తెచ్చి పెట్టలేని స్థితిలో వున్నాడన్నమాట"

సుగుణమ్మ రెక్కజోడు పైకెగత్రోసు కొంటూ చర చరా లోపలికి వచ్చేసింది.

సుబ్రహ్మణ్యం భాగవతంలో చదువవలసిన భాగం కోసం పేజీలు తిరుగ వేస్తున్నాడు.

"ముందుగా పూలు తెచ్చిపెట్టుకోవడం కూడా గుర్తు లేకపోతే ఎలాగండి! పాత విషయంలోకూడా యింతపర ధ్యానంగా వుంటే యెలా చెప్పండి!"

"సరే యేంజేస్తాన్లే. పూలు తెమ్మన్నందుకేగా ! ... పోన్లే యెవ్వరూ తేవద్దు - కష్టపడొద్దు. నా యెడుపేదో నే నేడుస్తాన్లే. యింట్లో పిల్లవాడన్నమాటే గాని, సమయానికి కొరకాకుండా వున్నాడన్న మాటేగా ! అయినా, ఎవర్నని యేంలాభంలే !"

"ఏదన్నా చెప్పినప్పుడు ఆత్మనింద చేసుకొంటుంటే యెలా చెప్పండి."

"నిజంగా.... నేనంటే యీయింట్లో యేం లక్ష్యం వుంది. చదువుకోరా నాయనా! అనవసరంగా మాల కాకిలాగా ఎండలో తిరగద్దురా! అంటే వింటాడూ? బజారుకెళ్ళి కూరగాయలు తెచ్చేపని నీకెందుకే! అంటే నువ్వు విన్నావూ! ఎవ్వరూ నామాట వినకపోయిన తర్వాత, నావిషయంలో నోరుతెరచి సహాయ మడిగానంటే — రెండుచెంపలు వేసుకోవలసిందేగా !"

"చాల్లెద్దురూ ! కాస్త విషయాన్ని గంపంతచేస్తారు. మీరేం లేవనక్కర్లేదు. నేపోయి తెస్తాలెండి.... వుండండి..."

"సరిగ్గా తొమ్మిది. శంఖచక్ర యుగమున్, నేడేమి సంధించె దే...."

"ఇదిగో! తప్పకిగా పూజలోనిప్పుంది. పదిగంటలు కావొస్తోంది. ఆకలికూడా వేస్తోంది" సుగుణమ్మ పమిట చెంగుతో చెమట తుడుచుకొంటూ నిలబడింది.

తులసీదళం కళ్ళకద్దుకొని కుడిచేతి సందుల్లో యిరికించుకొంటూ - "అంతా అయిన తిర్వాత కంతకడియాలన్నట్లు"— యిప్పుడెందుకు? ఆ తెచ్చినవేవో నువ్వే పట్టుకుపోయి ముద్దుగా చెండుగుచ్చుకొని పెట్టుకో!— నేనూ కళ్ళారాచూసి మురిసిపోయి చాలారోజులయింది."

"పూజ యెప్పుడైంది!— ఎలా అయింది!— పూలు లేకుండానే!"—

"ఎలా గేముంది. పటికబెల్లం మహాత్వంతో శంకరం తన్మయుడై, సూర్యావతమ్మ గోడమీది మందారాలు, గోడప్రక్క పారిజాతాలు — నిత్యమల్లియలు హుళాత్తుగా పట్టుకొచ్చి యిచ్చివెళ్ళాడు. యీకాలంలో ప్రతిపనికి అంతో — యింతో. ఓమనకి ౖతైనా లంచం సమర్పించకపోతే యెలా సఫలమవుతుంది?"

"వాడు పూలుతేవడానికి వెళ్ళాడని తెలిసినప్పుడు మళ్ళా నన్నెందుకు వూరికే వేధించారు"—

"నాకు తెలుసునా! వాడు తేవడానికి వెళ్ళాడని. అయినా తెచ్చినపూలవల్ల నష్టంయేంలేదుగా! చక్కగా ఆజారుముడిలో కుక్కరాదూ!- ఎంతో బాగుంటుంది."

"యిక నా యేడుపేదో నేనేడుస్తాలెండి"- సుగుణమ్మ ముక్కుమీదికి కోపం చెంగునదూకింది. సిల్కుచీర చెమకుల్తో చక్కావచ్చింది వసారాలోకి శంకరం పటికబెల్లం చీకుతూ బొమ్మలపుస్తకాలు తిరుగ వేస్తున్నాడు—. అరివేణంలో సంధ్యవార్చుకున్న నీళ్ళు తులసికోటలోపోసి — సూర్యనమస్కారంచేసి, మడిపట్టు బట్టతో - "లావొక్కింతయులేదు. ధైర్యము విలోలంబయ్యె" అన్న పోతన్నగారి పద్యం పఠిస్తూ మెల్లగా వసారాలోకి రాసాగాడు. 'సుగుణమ్మ' చాపమీదనుండి లేచి పత్రిక రేడియోమీదపెట్టి - "అయిందా! వడ్డించమంటారా"— అంది. "తెలతెల వారకుండానే కాఫీ కషాయాన్ని కప్పున్నరత్రాగినా అప్పుడే ఆకలవుతోందా?" సుబ్రహ్మణ్యం భుజంమీద తడితుండు పిండుతూ చమత్కారంగా అన్నాడు. "కాఫీ తాగేవాళ్ళను చూస్తే, ఎంత కడుపుమంటవేసిరి! మిమ్మల్నిమాత్రం త్రాగవద్దని ఎవరన్నారు!" "నువ్వుత్రాగి యేమాత్రం వుద్ధరించదల్చుకున్నావ్. నేత్రాగడం మొదలెట్టితే ఆ మాత్రంకూడా అఘోరించలేను"—

"సరే, యెప్పుడూవున్న జగడమేగా మనింట్లో యిది. ప్రతివిషయాన్ని అంతలోతుగా పరిశీలించి, తర్కించి, సంస్కరించాలని పూనుకొంటే ప్రతికదంకూడా చాలా వంకు కత్తిమీద నడిచినట్లే". "మనస్సుని తేలిగ్గా విప్పుక్కు మనిపించుకోవడం మానాభిమానాలు కల్గిన వివేకికి లక్షణంగాదు. హాయిగా — గుట్టుగా సంసారాన్ని చక్కదిద్దుకోవాలని మాటవరుసకన్నా పట్టించుకోకుండా, తలవంచుకొని నాకు సంబంధంలేదన్నట్లు వుండటం యేమంత మంచిపని. ఒక్కసారి నీలో నువ్వే ఆలోచించుకో!"

సుగుణమ్మ అలమారాలోని పెరుగుగిన్నెను దింపుతూ "మీరెందుకింత యిదిగా బాధపడుతున్నారో నాకర్థం కావడంలేదు"—

సుబ్రహ్మణ్యం కంచంలో వేడన్నాన్ని తాళింపుల విసన కర్రతో విసురుకొంటూ - "అర్థంచేసుకోలేనిస్థితి నీలో యింతవరకూ యింకా వున్నదంటే నాకేమో ఆశ్చర్యంగా వుంది. నీవుచేసే ఖర్చు ఎంతవరకు వుపయోగమో ఆలోచించావా! కంటికి కనిపించిన వస్తువల్లా బేరమాడి కొనకుండా యేనాడు విడిచిపెట్టావ్."

"అవసరమైనవాటినే బేరమాడటానికి ప్రయత్నిస్తున్నా గాని, దూబరాగా నేనేం ఖర్చుచేశాను?"- సుగుణమ్మ శంకరంకి నెయ్యివేస్తూ మెల్లగా జారవిడిచింది.

మెత్తని కొనామణి అన్నంతో దోసావకాయమేళ వింపజేసి,— ముద్దచేస్తూ—

"అవును. నీవు దూబరాగా చేసినఖర్చు యేముంది. అంతా మంచివనే. ఏదిమంచో — ఏదిచెడో వూహించలేని సమర్థతాసమర్థతలు నాలోవుంటేగా. నిన్ను విమర్శించడానికి. అన్నీమంచివనే దృక్పథంలో నువ్వుండచ్చు. దానివల్ల వుపయోగంకూడా యేమిటో - యెంత వరకో అదికూడా ఆలోచించవలసిన విషయంకూడా!"

"అవును. కాదని ఎవ రన్నారు."

"ఎవ రంటారు - ఎవ్వరూ అనరు. నాబోటివాడు తప్ప. అదైనా నూటికో - కోటికో ఒకసారిమాత్రం."

"అదేమిటి! మజ్జిగపోసుకుంటారు! లేగడిపెరుగు తోడుపెట్టివుంచాను. బలేవారండి! మాటల్లోపడి మజ్జిగ మీద చెయ్యివేశారు"

పులుసులో వుడికిన బెండకాయముక్కల్లో గింజల్ని ముద్దుముద్దుగా యేరుకొంటూ సుబ్రహ్మణ్యం—

"యింకా నాకు 'లేగడిపెరుగు ఎందుకులే! శంకరం కాస్త, నువ్వుకాస్త వేసుకోండి-"

"అదేమిటండీ! అట్లా అంటారు. వాడికి, నాకు యింకా వుందిలెండి. కొంచెం అన్నం పెట్టమంటారా."

"వద్దులే."

"మరి యిదంతా యేంచేసుకోను"

"ఏంచేసుకోనేమిటి? రాత్రికి వుంచుకోండి." మజ్జిగ లోకి అన్నం మెత్తగా పిసుగుతూ - గరిటెతో మజ్జిగ పోసుకొంటూంటే -సుగుణమ్మకి తలకొట్టేసినట్లైంది.

"మీమాటే మీకుగాని, ఒకరిమాట తోచదుగా. పోన్లెండి. యెంతో యిష్టంగదాఅని వుంచానుగాని లేక పోతే...."

"లేకపోతే....పారబోసేదానివా-"

"పారబోయడమనేది యెందుకు జరుగుతుందిగాని. మరొక రకంగా వుపగించేదాన్ని"

"ఆ వుపయోగమేమిటో రాత్రికి చేయరాదూ"

"అబ్బ! నాయేడుపేదో నే నేడుస్తాగా — మీ రూరుకోండి." యిదిగో పెద్దరసం మామిడిపండు—"

కడుపునిండిపోతున్న సుబ్రహ్మణ్యంకి పెద్దరసంచూడగానే "దీన్నెక్కడదాచుకోవాలి కడుపులో" అనిసందేహం ఉదయించింది.

"యీమాట ముందుచెప్పినట్లయితే. గోంగూరపచ్చడి ముద్ద రెండోసారి మట్టగించడం మానేశేవాణ్ణిగా! ఎంత మోసం చేశావ్!"

"ఇందులో మోసంయేముంది. మామిడిపళ్ళు తేవడం చూశారుగా. అంత మాత్రం గుర్తులేదూ."

"నువ్వు చేసిన పనులన్నిటిని గుర్తుంచుకో మంటావన్నమాట. అంతేనా?"

"మీతో యేది మాట్లాడినా తప్పేనండీ"—

"తప్పు నీకేంగాదు....

సుబ్రహ్మణ్యం చెయ్యలేక చెయ్యలేక మామిడికాయను పిల్చిపిప్పి చేశాడు.

శంకరం టెంక చీక్కుంటూ కంచంవద్దే జారగిలబడి కూర్చొన్నాడు.

అర్థంకాని ఆవేశంలో సుగుణమ్మ గోంగూరముద్దలో పుల్లిపాయను కసితీరా కరకరమంటూ కొరుకుతోంది,

• • •

సుబ్రహ్మణ్యం మొదటినుంచి చాలా జాగ్రత్తగా బ్రతకాలనే కాంక్ష గలవాడు. చదువుకొనే రోజుల్లోనే అతన్ని "ప్రతివిషయంలోను చాలా జాగ్రత్తగా వుండే మనిషి" అని స్నేహితులేగాని, బంధువులేగాని, వుండబట్టలేక అనగలిగిన మాట వాస్తవమే. ప్రతివిషయాన్ని తరిచితరిచి చదిచూడాలనే కుతూహలం గలవాడు. ఆడంబరంగా వుండి నవీన నాగరికతాభివృద్ధికి తోడ్పడే సామాజికుడిలాగా వుండాలనేది యేనాడూ అతనిలో గోచరించదు. అనవసరంగా ఖర్చుచేసి. అవసరసమయాల్లో తారుమారయినప్పుడు అవస్థలు పడటం అతను వొప్పుకోడు. ముందుగా జాగ్రత్త పడటం అనేది అతని అలవాట్లలో ఒకటి. ఇటువంటిమనస్తత్వంగల్గిన సుబ్రహ్మణ్యం హృదయంలో జాలి - కరుణా - ప్రేమ - వాత్సల్యం - సానుభూతి యిటువంటివి లేకపోలేదు. కాని వాటిని ముఖప్రీతికి సమయాసమయ విచక్షణాజ్ఞానం లేకుండా ప్రయోగించడానికి వుద్యమించడు. అన దల్చుకొన్నది కుండబద్దలు కొట్టినట్లు అనగలిగే మనిషి. అభిమానం కోసం పడిచచ్చే రకం. కాని ఒక్కొక్కసారి ఆత్మ వంచనను నిద్రలేపి కూర్చోపెడుతూంటాడు. సుగుణమ్మ కాపురంకి వచ్చిన మొదట్లోనే తనలక్షణాల్లో కొన్నిటిని మచ్చుకు చూపాడు. వాటిల్లో నగ్నసత్యం యీనాటికి ఆమె గ్రహించుకోలేక పోయిందీ, అంటే ఆ తప్పుకి బాధ్యుడు సుబ్రహ్మణ్యమే. ఎందుకంటే ఆమె కర్థమయ్యే స్థితిలో ఆతను వాటిని ప్రయోగించలేక పోవడమే.

సుగుణమ్మ యేనాడూ సుబ్రమణ్యం గురించి అంతగా ఆలోచించడానికి ప్రయత్నించదు. మనస్సులో మాత్రం "ఏమిటో అదోరకం మనిషి మావారు" అని కళ్ళల్లో చిరునవ్వు జీరలు చూసుకొంటూ అద్దాన్ని ప్రక్క నుంచుతుంది. సుగుణమ్మ దృష్టిలో తను చేసేటటువంటి ఖర్చు

నిరుపయోగ మైనదనే భావన జనించదు "ప్రపంచంలో ప్రతివస్తువు మానవునితో సన్నిహిత సంబంధం యేర్పరచు కోవాలనే సదుద్దేశంతో అవతరించి వుంటాయి." ప్రతివస్తువు అకారం తాల్చేముందు తనవల్ల ప్రపంచానికి లాభనష్టాలేమిటో అని [illegible], తన [illegible]గించుకొనే శక్తి సామర్థ్యాలు సృష్టిలోనే మానవునికి దేవుడిచ్చి వున్నాయి. "[illegible] యీ శక్తి నుపయోగించి వాటినే వైవశం చేసుకొని, అనుభూతిని పొందడానికి ప్రయత్నిస్తున్నా" అంటే చెప్పుకోతగ్గ విషయమే!

"నేను హాయిగా సంసారాన్ని చక్కదిద్దక తప్పు దారి తొక్కిందెక్కడ?" యీ ప్రశ్నకు జవాబు ఆమెలో లేకపోయింది. "పెట్టెడు చీరలుంటే, అంతడబ్బు తగలేసి యిప్పుడా చీరకొనకపోతే యేంచెప్పు" అని పెద్దాపురం సిల్కుచీర కొన్నప్పుడు సుబ్రహ్మణ్యం ఎంతబాధపడ్డాడో ఎంత విసుగు అతనిలో చెలరేగిందో సుగుణమ్మకు తెలియందిగాదు "మనసులో కోర్కెల్ని సాయశక్తులా ప్రయత్నించి నేరవేర్చు కోవాలనే దృఢదం కల్గిన వ్యక్తికాబట్టి" అని తనకు తాను సంభాళించు కొంటుంది. "వెధవ పుస్తకాలు చదవకపోతే. కాసేపు ఆ భాగవతం చదవరాదూ" అని సుబ్రహ్మణ్యం హెచ్చరించిన సమయాల్లో, ఆమె చేతిలో "ఏ వారపత్రికో." ఎలా సంగా — వినోదంగా వుండటం అయిపోతోంది. సుగుణమ్మకి ఆయన చదువుతున్న పుస్తకం చదివి అర్థంచేసుకొనే జ్ఞానం కలగలేందే. అంతమాత్రంచేత తను చదివే పుస్తకాలు నీచమైనవా! అంటే కాదనిమాత్రం రూఢిగా తెలుసు. "ప్రతివారం పావలా పావలా తగలేసే బదులూ" అంటూ సణిగేలోగా నిజంగా చెప్పరానంత వుక్రోషం సుగుణమ్మలో ప్రచండఝుంయూ ప్రభంజనంలాగ వీస్తుందంటే అతిశయోక్తిగా పరిగణించవలసిన విషయంకాదు. అంతయిదిగా వున్నా "మావారు అదోరకం మనిషి" అన్నమాటవచ్చి చివరకు అడ్డుతగిలేటప్పటికి అంతలోకే వుపశమనం జరిగేది. యిటువంటి వాటికి వేళా — పాళా అనేది వుండదుగదా!

సుబ్రహ్మణ్యం సినిమాలంటే సహజంగా చాలా వరకు మెచ్చుకునే మనిషికాడు. అయితేం చూడదగ్గవి చూడక పోలేదు. అతను చూసినవాటిలో ఎన్నిసార్లయినా విసుక్కోకుండా మెచ్చుకోగల్గినవి "పోతన. యోగి వేమన. మల్లీశ్వరి" యీ మూడే మూడు ముచ్చటైన వంటాడు. కళాత్మకంగా వుండాలని పర్యవసానం. పోతన "సినిమా చూస్తూ "కాటుకకంటినీరు చనుకట్టుపయిన్‌బడ యేల యేడ్చెదో" అన్న పద్యంవిని. అక్కడే కంటనీరు పెట్టుకొని, వెక్కి-వెక్కి-యేడ్చినప్పుడు సుగుణమ్మ "అదేమిటి మరీ పిల్లవాడిలాగ" అని [illegible] మాటని యీ నాటికీ [illegible] భాగ్యశ్రీ చిత్రంలాగా భావిస్తాడు. [illegible]సేలాంటివి చూడమని ప్రోత్సాహిస్తాడు. కాని సుగుణమ్మకు దాదాపు అన్నిటిని చూడాలనే వుండటం జరుగుతూంటుంది. ఒక్కొక్కమారు "అనవసరంగా యీ రోజు రెండురూపాయలు వండుగే" అని పశ్చాత్తాపపడిన సమయాలు కూడా లేకపోలేదు. ఒక్కొక్క స్త్రీ కూరగాయలు-గాజులు-బట్టలు-బేరమాడుతుంటే అక్కణ్ణుంచి లేచిపోవా లనిపిస్తుంది. బేరంతెగదు. ప్రతివస్తువుని బేరం చేస్తున్నాం అంటే న్యాయ విచక్షణ రూ పొందుతూండాలి. సుగుణమ్మ దృష్టిలో బేరం అన్నది యీ విధంగా వుండాలని ప్రతి వ్యక్తి బ్రతకాలనే వుద్దేశంతో ఏవో వస్తువుల్ని ఆధారం చేసుకొని వాటివల్లనే జీవనాన్ని గడుపుతూండటం సహజం. 'లాభం' కోసం ప్రతీదీ సృష్టించబడివుందని గట్టినమ్మకం వుండబట్టి తను తెలివిలేని దానిలాగా అనుకొని [illegible] వల్ల [illegible] అన్ని [illegible] తప్ప [illegible] మరి కొనాలనే మాట తనకు లేకుండా పోలేదు. యిటువంటి వింత దృక్పథాలు సుగుణమ్మలో వుండబట్టి సుబ్రహ్మణ్యం తన సంసారంగురించి బయట అరుగుమీద చుట్ట కాల్చుకొంటూ తలబోసు కొంటూ వుంటాడు.

పదిగంటలయింది. చదువుతున్న ఆంధ్రపత్రిక టేబిల్ మీదకు విసిరాడు సుందరం. పూజచేసుకొంటున్న సుశీలమ్మ తులసికోటలో దీపారాధన చేస్తోంది. దొడ్లోకితొంగి చూశాడు. అరికాలి మంట నడినెత్తికెక్కింది. చరచరా వాకిట్లోకివచ్చేశాడు. ఆఫీసుకి వేళయింది. అని గడియారం హెచ్చరిక చేస్తోంది. తువ్వాలు భుజాన వేసుకొని మళ్ళా దొడ్లోకి వచ్చాడు.

"ఏంయింకా? కాలా పూజా పునస్కారాలు" కనుబొమలు దగ్గరకు చేర్చి. విసుగంతా వెళ్ళగ్రక్కాడు.

"అప్పుడేనా!" చిరునవ్వుతో సుశీలమ్మ మందారాలు కోయబోయింది.

“ఏమిటో పూజలూ నా బొందానా, అన్నిటికీ నేనా? ఈ చలికాలంలో వణుకుతూంటూ తలనిండా స్నానాలు ఎవరు కావాలని యేడ్చారు”

“ఏడ్వడమేమిటి? కార్తీక సోమవారం పూట ఒకరు కావాలంటే చేస్తాంయేమిటి? అంతా మనమంచికే సముద్ర స్నానానికి బందరు వెళ్ళాలని అనుకొంటున్నా.” అంటూ ఏకరువు పెట్టడం మొదలెట్టింది.

“చాల్లే, నీ తలకాయ స్నానాలు. ఆనీళ్ళు యీ నీళ్ళు ఒకటికావూ? దూరపు కొండలు నునుపు అన్నట్లు అక్కడి కివెళ్ళి చేస్తేగాని ముక్తి దక్కదా? ”

“అదేమిటండీ అలా అంటారు. కార్తీక పౌర్ణమి, సముద్రస్నానం చెయ్యక పోతే యేం బాగుంటుంది”

“ఏం ఫర్వాలేదు. ఎవ్వరూ తలకొట్టి మొలెయ్యరు — యిప్పుడక్కడికి వెళ్ళకపోతే”

“ప్రతి సంవత్సరం చేస్తున్నాంగదా ! యీసారి చెయ్యకపోతే యేంబాగుంటుంది. ఆ ఆచారం యెందుకు బలవంతాన తప్పించాలి.”

“నా దగ్గర ప్రస్తుతం డబ్బుకూడాలేదు”

“ఎంతకావాలేమిటి? మహాఅయితే ఒక అయిదు రూపాయిలేగా.... ఆ మాత్రం లేకుండా వున్నాయా ;”

“నీ వద్దేమన్నా కూడబెట్టి వుంచావా!”

“ఆనాటికి యెలాగైనా దొరుకుతాయి”

“ఎట్లాగేమిటి”

“ఎలాగో మరి పుణ్యకార్యానికి పోతున్నాం అంటే భగవంతుడే చూపిస్తాడు.”

“ఆయన కనికారంకి అంతచేరువలో వుండటం జరిగినప్పుడు గదా !”

“ఆయనకు మనమీద కనికారం లేదనుకోవడం చాలా తప్పు. భగవంతుని దృష్టిలో అందరంసమానమే”

“అయితే అయ్యాం గాని త్వరలో పూజముగిసే వీలేమైనా వుందా ....ఆకలవుతోంది....ఆఫీసుకు వేళయింది”

“మీరిట్లా తొందరపడి ముంగాళ్ళమీద నుంచుంటారని నాకెప్పుడో తెలుసు. అందుకే ముందుగానే వంటచేశాగా మీకు వీలుగా. పదండి ....వడ్డిస్తా....

సుందరం సుశీలమ్మ వియ్యానపెట్టుకల్లా “మెతకన్నీ గలమనిషి” అని అన్నట్టు అతనికి ప్రతిరోజూ గ్రొత్త కనిపిస్తూనే వుంటుంది. ఏపనిలోనైనా ఆలయార్పితే పి[illegible] సంతవరకు తెమల్చుకొని రావాలనే వుద్దేశం సూటి కల్గివున్న మనిషి సుందరం, సుశీలమ్మకి అలా రావ[illegible] మంటేసుతరామూ యిష్టముండదు. ఎన్నిసార్లయినా చన్నీ[illegible] ళ్ళ స్నానం చెయ్యగలదు. “పొరుగింటి పసుపు కుంక[illegible] కావాలనే వ్యక్తి” సుందరం యెంతతొందర పడుతూ[illegible] టాడో సుశీలమ్మలో అంతఅలస్యం పుట్టుకొస్తూంటుంద[illegible] అతను పడాలనిపడటమూగాదు. యీమె చేయాల[illegible] చేయటమూగాదు. మరియెందుకీవిధంగా జరుగుతోందంటే[illegible] “ఏమో!” అన్న సమాధానంతప్ప మరేం గోచరించద[illegible] లేదు. “వూరికే ఆ సిగరెట్లకి డబ్బు తగలెయ్యక పో[illegible] చక్కగా ఆ డబ్బుపెట్టి యే రామపట్టాభిషేకమో, ఛ[illegible] సత్యనారాయణ పటమో తెస్తే యెంత బాగుంటుంది[illegible] దేవుడి పటాలు యింట్లో వుంటే యెంతోమంచిది.” అ[illegible] తాను గోల్డ్‌ఫ్లేకు సిగరెట్టు ముట్టించి నప్పుడల్లా సూ[illegible] పోటు పొడుస్తుంటే, తనకి బాధకలగకుండా యెలావు[illegible] టుంది. “సూదిపోట”ని సుందరం అనుకోవడ[illegible] మాత్రమే. “సుశీలమ్మ” పల్కే ప్రతిమాటలోను తనక[illegible] మేలేకల్గాలని వుంటుందిగాని, వేరేదీ వుండదని అత[illegible] కెంతో నమ్మకం. “ఎలాగో అయిదురూపాయలు సంపా[illegible] దించి కార్తీకపౌర్ణమి సముద్ర స్నానం చేయించార[illegible] కాబట్టే మీకు భగవంతుడు పెద్ద వుద్యోగపదవికి పిల్చాడ[illegible] **(Promotion)** యిందులో నానోముల ఫలంకూడావుం[illegible] సుమా !” అని సుశీలమ్మ అన్న రోజున ఎంతగా తాను తబ్బిబ్బయి పోయాడో వూహించలేం. ప్రతి రోజూ యేవో పువ్వులు కొండె చుట్టలో పెట్టుకోవడ[illegible] సుశీలమ్మకు అలవాటు. అధవా. యేనాడైనా సుందర[illegible] మరిచిపోతే. యెంత చక్కగా మళ్ళా బజారుకు పంపి పూలు తెప్పించుకొని పెట్టుకొనేదో సుందరంకి యీనాటి వరకు జ్ఞాపకం వుంది.

అనవసరంగా ఖర్చుచేసి అవీయివీ యింటికి తెచ్చిన రోజున “ఎందుకండీ ! యివన్నీ యిట్లాఖర్చుచేస్తే రేపటి మా టేమిటో ఆలోచిస్తున్నారా” అని యెంత మృదువుగా చురకవేసేదో జ్ఞప్తిలో వున్న విషయమే. ఆ ఫరవాలేదులే ! రేపు తిన్నా మనమేగా- పిల్లాజల్లానా ! వాడు వీడు పాడుచేస్తారని భయపడ్డానికి” అని తనేదో గొణిగే వాడు.

రైలు పట్టాలు

సంతానం పెరిగినప్పుడల్లా నాలుగ్గుయిక్కినేవాడు. అనవసరంగా సుశీల హృదయాన్ని కలత పెట్టానే!" అని తంగాయి పలుతుతుంటే, సుందరమైన కోదండరామ స్వామివల్లి వక్ర తిరుపతి దృష్టితో సుశీలమ్మ చూస్తూండేది "భగవంతుని అనుగ్రహం వుండాలిగాని, మన సంసారాన్ని నిలబెట్టేవాడే పుట్టకపోతాడా!" అని నిట్టూర్పు విడిచినప్పుడు. గుండెల మీదనుంచి యేదో బరువు దించినట్లుగా వుండేది.

"పరుగెత్తికెళ్ళి పాలుతాగేకన్న, నెమ్మదిగావెళ్ళి నీళ్ళుతాగడం మంచిదని" ఉపదేశంచేసినప్పుడెల్లా సుశీలమ్మ తనకు అదృష్టవశాత్తు అనుకూలించిన భార్య. తనకింతహాయి చేకూర్చుతోందని సుందరం శూన్యాకాశంలోకి తొంగిచూస్తూ ఉండిపోయాడు ఆనాటిరాత్రి.

ప్రక్కభాగంలో వున్న నరసమ్మ "సుశీలమ్మగారు! యేమిటి నిన్నరాత్రి సుందరం అన్నగారు అంతకోపంతో కేకలేస్తున్నారు. దేనికి?" అని ప్రశ్నించినప్పుడు సుశీలమ్మ ఎంత అసూయంగా "ఆ...ఏముంది.మావారు అదోరకం మనిషిగా! అప్పుడప్పుడు మాట్లాడుతుంటాడు. నాదంతా దాదస్తమని, పాత ఆచారాలమనిషినని అనటంతో ప్రారంభమయ్యింది" అని చక్కదిద్దుతున్నప్పుడు తనేదో ముఖావంగా వుండాల్సొచ్చేది.

'సంఘం' దృష్టిలో సుశీలమ్మ చాదస్తురాలని, పూర్వాచార పరాయణురాలని, ఏమాత్రంకూడా ఆధునిక భావాలు గల్గినమనిషి కాదనివుంటే అభిప్రాయంవుండొచ్చు. అందువల్ల [illegible]కల్గే లాభనష్టాలు. సుగుణమ్మ నవీననాగరికతాభివృద్ధికి తోడ్పడే మనిషియని, సుబ్రహ్మణ్యం ఆమె స్వేచ్ఛాయుత చేష్టలకు అనుగుణ్యంగావుండక అనవసరంగా అడకత్తెరలాంటి అవరోధాలు కల్పిస్తున్నాడని అనుకోవడంవల్ల కల్గే లాభనష్టాలకీ ఎంతవరకు తేడా ఎలావుందో! వీరిద్దరిలాంటి వ్యక్తులవల్ల 'సంఘం'కి యేంనష్టం వచ్చిపడుతోందో, బాధ్యత యెంతవరకు వుంటో! సామాజికవ్యవస్థలో వీరిద్దరి సంసారాలు యే రూపంలో వుండాలో! యిట్లా యీనాటి సాంఘిక సంసారాలపై ప్రతివిషయాన్ని తీసుకొని, తలెత్తిచూసే సందేహాల్ని నివృత్తిచేస్తూ, తోసుకొనిపోవడానికి సృష్టిలోనే ఒకసాధన యేర్పడివుంది. ఆసాధనను అలవర్చుకోవడం మానవుని కర్తవ్యం. ప్రతివ్యక్తికి 'సంఘం'లో స్థానంవుంది. సమానహక్కులే ప్రతిపాదించబడివున్నాయి. ఒకవ్యక్తివి మరొకవ్యక్తి చులకనగాచూడటం - విమర్శించటం - వెలెత్తిచూపటం యిలాంటివి చేయగూడని దాన్ని లేదు. అలాగే సుందరం సుశీలమ్మ సంసారాన్ని, సుబ్రహ్మణ్యం సుగుణమ్మ సంసారాన్ని సృష్టిలోకి తీసుకొని దానిక్కర్తంతేడని ఆలోచించటం కేవలం తెలివి తక్కువతనం. పురుషుని దృష్టిలో 'స్త్రీ' అబల అని యీనాడు మహిళా సంఘాల్లో అనుకొనేమాట. అది సత్యానికి దూరమైంది. సృష్టిలో 'స్త్రీ' యొక్కపాత్రదాల ఉదాత్తమైంది. పురుషుడే బలవంతుడని. స్త్రీనీచయని తేల్చడానికి యెలాంటివిషయం ఆధారభూతంగాదు. ఆ భావం భగవద్దృష్టిలోనే తప్పు. స్త్రీపురుషుల్లో నీచ ఉచ్చలుంటే 'స్త్రీ' పాదాలనుండి, పురుషుడు శిరస్సునుండి పుట్టవలసింది. కాని సృష్టికర్తకు యీ భేదాలు లేకపోబట్టి యిద్దర్ని ఒకే స్థానాన్నుంచి పుట్టించాడు.

సుందరం — సుశీలమ్మ కాపురంలో మూర్తీభవించిన భావాలు - సుబ్రహ్మణ్యం - సుగుణమ్మ సంసారంలో నిండిపోయిన వుద్దేశాలు యేనాటికానాడు క్రొత్తగానే రూపొందుతుంటాయి. సుశీలమ్మమీద సుందరానికివున్న అభిప్రాయాలకు, రూపకల్పన చెయ్యలేం. సుబ్రహ్మణ్యం మీద సుగుణమ్మ వుద్దేశాలు యీవిధంగా వున్నాయని యిదమిద్ధంగా చెప్పలేం. కాని వీరిద్దరి సంసారాల్లో ఆవకతవకగా కనిపించే సంఘటనల్ని యెవ్వరూ. యింతవరకు చూడలేదు. వినలేదు.

"మావారు అదోరకం మనిషిసుమా!" అన్నమాటను బట్టి సుశీలమ్మ దృష్టిలో సుందరం, సుగుణమ్మదృష్టిలో సుబ్రహ్మణ్యంమాత్రం ఒకేరకంగావున్నారని తెలుస్తుంది.

రైలుకి బాధ్యతా యుతమైనవి పట్టాలు. ఎదురెదురు పట్టాలు ఎన్నటికీ - ఎప్పుడూ కలుసుకోవు. కాని ప్రతిదీ ఒకదానినొకటి నిత్యమూ చూసుకొంటూనే వుంటాయి. 'నాప్రక్కనే వున్నదంటే - నాప్రక్కనే వున్నదని' తృప్తిపడుతూంటాయి. ఆరెండు కలపడమనేది జరగడం సంభవిస్తే ఆధారభూతమైన రూపం అదృశ్యమవుతుంది. యీ సిద్ధాంతంమీదనే, యీమాట ఆధారపడివుంది. యీమాటకు రెండుసంసారాలు బాధ్యతాయుతమైనవి. రూపం దృష్టిలో పక్షపాతం యేర్పడడం జరగదు. అయినప్పుడు యేదో ఒకదానిని ఆధారంచేసుకోవాలి. క్రియమాత్రం జరగదు. రైలు పట్టాల్లాగా ఎదురెదురుగావుండి నిత్యమూ చూసుకొంటూ. 'సంఘం'అనే రైలును తమపై నడిపించుకొంటూ వుండటమే యీసంసారాలవల్ల తేలేపర్యవసానం.